

УДК 159.922.75

ДО ПРОБЛЕМИ ДІАГНОСТИКИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Грузинська І.М.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

У статті проаналізована проблема діагностування творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. Обґрунтована актуальність зазначеної проблеми. Опрацьовані вихідні засади та принципи психодіагностики в аспекті вивчення творчої уяви. Узагальнено прикладні та методичні розробки та на їх основі запропоновано батарею методик діагностування творчої уяви старших дошкільників.

Ключові слова: творча уява, діагностичні методи, старші дошкільники, психодіагностичний інструментарій.

Постановка проблеми. Проблема творчої особистості в ХХІ столітті однозначно домінує за кількістю звернень до предмету вивчення зазначеної проблеми науковцями. Адже сучасне суспільство характеризується переосмисленням ціннісних орієнтирів та пріоритетів людського життя. Відповідно до цього змінюються і цілі освіти, які передбачають формування та розвиток інтелектуально розвинутої та творчої особистості, відкритої до демократичного спілкування та самоактуалізації в умовах формування єдиного світового освітнього простору.

При цьому провідними стають не засвоєння формальних знань і навичок, а гуманність стосунків, свобода самовиявлення, культивування індивідуальності, творча самореалізація особистості та використання нестандартних форм мислення. Трансформація суспільства відбувається за рахунок виховання нового типу особистості, який характеризується творчою активністю, ініціативністю, здатністю приймати нестандартні рішення та бути гнучким до змін в оточенні. Основні характеристики особистості, які є базовими компонентами формування майбутньої креативності, закладаються саме в дошкільному віці. Тому, даний віковий етап є періодом бурхливих інтеграційних процесів психіки та становлення дитячої творчості. При цьому чи не найважливішим компонентом, який видається нам базовим, при формуванні творчої особистості є її творча уява. В той же час, як свідчить досвід численних психолого-педагогічних досліджень, результативність організації планомірного розвитку тої чи іншої якості особистості, в тому числі і її творчої уяви безпосередньо залежить від ефективного психологічного діагностування зазначених якостей, оскільки результати такого діагностування є базовим компонентом цілеспрямованої, індивідуалізованої програми розвитку, критерієм для її коригування під час запровадження та надійним підсумком її ефективності в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методологія діагностування творчої уяви дошкільників закладена в працях Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна, Г.С. Костюка, В.О. Моляко. Ті чи інші аспекти зазначеної проблеми розроблялися Л.В. Артемовою, В.В. Давидовим, Д.Ф. Ніколенком, Ф.І. Фрадкіною та інші.

Концептуальна основа зазначеної проблеми закладена в працях таких психологів, як Л.А. Венгер, М.В. Вовчик-Блакитна, С.І. Волощук, О.М. Дяченко, О.В. Запорожець, С.Л. Кисельова,

С.С. Кулачківська, І.А. Медведєва, М.М. Поддьяков, І.Г. Тітов.

Базові діагностичні методи виявлення особливостей творчої уяви запропоновані О.М. Дяченко, Дж. Гілфордом, О.Є. Кравцовою, В.Т. Кудрявцевим, Р.С. Немовим, Е.П. Торенсом, Г.К. Уразалієвою, Т.В. Чередніковою тощо. В цілому, зазначеним науковцями розроблено достатньо надійний, валідний психодіагностичний інструментарій в аспекті вивчення творчої уяви дошкільників.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В той же час, потребують додаткового опрацювання проблеми компонування зазначених методів, їх інтегрування та створення батареї методів психодіагностики творчої уяви дошкільників зі співпорівнюваними стандартами обрахування, результати яких можливі для використання при формуванні комплексної програми з активізації творчої уяви старших дошкільників.

Метою статті є аналіз організаційних, методологічних та методичних умов проведення психологічного експерименту, узагальнення напрацьованого методичного забезпечення в аспекті діагностування творчої уяви старших дошкільників, створення на цих засадах оптимального комплексу зазначених методів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організаційні аспекти проведення подібних досліджень базуються на висновках досліджень Міжнародної комісії з питань освіти для ХХІ століття (1993 р.), було зазначено, що завдання освіти полягає в можливості усім без винятку проявити свої таланти та творчий потенціал. Тому, одним із першочергових завдань педагогіки та психології є розвиток творчості дитини, починаючи з дошкільного віку та переосмислення змісту діяльності всіх соціальних інститутів, які сприяють формуванню та розвитку конкурентноспроможної особистості, зокрема, починаючи із дошкільних навчальних закладів, у яких закладаються основи для розвитку творчого потенціалу і зокрема, розвитку творчої уяви, як її основи [8].

Плануючи, організовуючи та здійснюючи наше психологічне дослідження ми керувалися нормами чинного законодавства, і, в першу чергу, положеннями Конституції України, зокрема такими, які визначають найвищою соціальною цінністю людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку [1]. Зазначені конституційні норми конкретизовані в положеннях освітнього законодавства, зокрема базовому

законі України «Про освіту» та спеціальному законі «Про дошкільну освіту».

В Законі України «Про освіту» говориться, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [2].

В організаційному плані, здійснюючи підготовку до застосування психодіагностичних методик, відповідно до предмету нашого дослідження, крім Закону України «Про освіту», ми керувалися наступними положеннями Закону України «Про дошкільну освіту», в якому важливими для нас є наступні положення:

- принцип особистісно-орієнтований підхід до розвитку особистості дитини;

- вимога щодо формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду;

- необхідність постійного підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розвитку їхньої творчої ініціативи [3].

Сучасні пріоритети та цінності дошкільної освіти закладені в Базовому компоненті дошкільної освіти України, який ґрунтується на основних положеннях Міжнародної конвенції ООН про права дитини, Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства» та інших нормативних актах стосовно дитинства.

З позиції теми нашого дослідження, для нас важливими є такі положення Державного стандарту дошкільної освіти України:

- визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості;

- створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей;

- повага до дитини, врахування індивідуального особистого досвіду дошкільника;

- компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини.

В методологічному плані при здійсненні психологічного експериментального дослідження ми керувалися наступними вимогами, які визначені видатним психологом-експериментатором Робертом Готтсданкером та Р.С. Немовим:

- достовірність висновків експерименту: як проміжних, так і узагальнюючих;

- валідність (реальність) експерименту;

- мінімізація мінливості побічних факторів і максимальне приведення їх до оптимальних показників. Для досягнення зазначеної вимоги всі експериментальні дослідження проводились в один і той же час, уникаючи першого і останнього днів тижня, і не здійснювалися після або перед заходами, які мають емоційне або фізичне навантаження (свята, творчі заходи, прогулянки, рухливі ігри, тощо);

- подолання «ефекту упередженості експериментатора». Першим, хто зайнявся проблемою упереджень експериментатора, був Роберт Розенталь (Robert Rosenthal, 1976). Вчений виділяє групу артефактів, обумовлених такими властивостями дослідника: вплив експериментатора на поведінку випробуваного (кінетичні сигнали, зміна тону мови тощо); невірне тлумачення поведінки піддослідного; сфабриковані експериментальні дані; підтримка саме тих дій випробуваних, які підтверджують гіпотезу дослідження, тощо.

Враховуючи вищезазначені можливі артефакти, під час проведення нашого експериментального дослідження, з метою уникнення можливо ефекту упередженості експериментатора, до проведення дослідження, в якості експертів залучалися методисти ДНЗ та психологи, які не знали про кінцеву мету нашого дослідження. Процедура експерименту фіксувалася в спеціальних протоколах. Продукти дитячої творчості, перед їх інтерпретацією, також оглядалися та обговорювалися експертами.

Для того, щоб нейтралізувати артефакти, обумовлені експериментатором, контроль за інтерпретацією та узагальненням результатів дослідження здійснювався під контролем наукового керівника. Окрім того, проміжні результати дослідження були апробовані шляхом виступів та обговорень на наукових конференціях;

- наукова обґрунтованість психодіагностичних методик;

- об'єктивність висновків та ефективність запропонованих практичних рекомендацій;

- репрезентативність вибірки, яка передбачає залучення до експерименту відповідної кількості дітей, які мають представляти різні соціальні прошарки, проживати в різних за величиною населених пунктах та представляти різні регіони України [5].

З метою забезпечення вимоги щодо належної репрезентативності вибірки дослідження нами були сформовані групи різноманітні за місцем проживання – в столиці, районному центрі Київщини, районному центрі Закарпатської обл., та сільській місцевості (м. Київ, смт Ставище Київської обл., м. Виноградів Закарпатської обл. та с. Красилівка Київської обл.).

Вибірка дослідження складалася із 6 старших груп ДНЗ віком 5-6 років загальною кількістю у 250 осіб.

Експериментальне дослідження здійснювалося на базі ДНЗ № 200 м. Київ та ДНЗ № 1 та № 2 смт Ставище Київської обл., Ставищенського р-н., ДНЗ № 2 Закарпатської обл. в три етапи впродовж 2015-2018 років.

Оскільки, опрацювання теоретичних джерел дає нам підстави для гіпотетичного припущення щодо особливої ролі вербальних факторів для розвитку творчої уяви старшого дошкільника, нами була запропонована дворівнева структура експерименту з відповідним виділенням двох експериментальних груп. Перший рівень експерименту характеризувався залученням до роботи із старшими дошкільниками методів спрямованих на забезпечення психологічних умов розвитку уяви за винятком тих, які мають виключно вербальний характер.

Особливістю другого рівня було доповнення системи, що складала попередній рівень методиками суто вербального характеру.

Формування методичного інструментарію констатувального експерименту здійснювалося нами виходячи із проаналізованої структури основних критеріїв та показників розвитку творчої уяви дошкільників.

Підбір методик здійснювався нами виходячи з наступних вимог:

- найбільш проста з усіх можливих і найменш трудомістка, з тих, які дозволяють отримати необхідний матеріал (Р.С. Немов);
- максимальне змістовне охоплення всіх аспектів творчої уяви дошкільників;
- надійність та валідність, однозначність і точність;
- адаптованість до досліджуваного віку;
- адаптованість до використання в українському середовищі;
- належна апробація;
- можливість до використання в умовах ДНЗ в групах кількістю від 5 – до 30 осіб;
- інструкція до методики повинна бути простою, короткою і досить зрозумілою без додаткових роз'яснень;
- оптимальне навантаження на дитину;
- відповідна обстановка, яка не містить додаткових відволікаючих факторів;
- ефективний математичний інструментарій для обрахування результатів;
- можливість шкал оцінювання до співставлення.

Під час підбору діагностичних методик, ми звертали увагу на стан дітей, викликаний психогенними факторами (підвищена стомлюваність, розсіяність уваги тощо). У зв'язку з цим, серію запропонованих методик ми розділили на декілька днів, щоб завдання не були занадто довгими та не вимагали великої затрати часу. Оптимальним для дітей дошкільного віку вважається час виконання завдань, що знаходиться в межах від однієї до п'яти хвилин.

Для вирішення поставлених завдань констатувального експерименту ми використовували надійний та валідний діагностичний інструментарій, що дає можливість виявити певний рівень розвитку творчої уяви.

Попередньо, нами було відібрано 15 методик, кількість яких передбачалося вивчити і оптимізувати в ході пілотного експерименту. Оскільки, кількість відібраних нами методик виявилась доволі значною, і більша частина з них гіпотетично дублювали одна одну, нами був проведений пілотний експеримент, метою якого було відпрацювання відібраних методик на практиці, відсіювання дублюючих та менш ефективних і в кінцевому підсумку, створення системи діагностичних методів для констатувального експерименту.

З огляду на те, що поставлене завдання мало характер проміжного, кількість вибірки була незначною – 30 дітей (м. Київ, смт. Ставище), при цьому, для чистоти експерименту, зазначені групи до подальшого дослідження не залучалися.

За результатами пілотного експерименту встановлено: методика «творча оригінальність» (за А. Е. Симановським) дублює методику «Творча уява» за П. Торренсом Методика «Придумай

гру» за Р.С. Немовим дублює методики «склади казку» за О. Дяченко та методику «Придумай розповідь» Р.С. Немова.

Тобто, для оптимізації найкраще використати такі методики як «Неповні фігури» Е.П. Торренс (модифікований варіант), «Придумай розповідь» Р.С. Немов, «Перестановка сірників» (Автор – Т.В. Череднікова, модифікація В.Т. Кудрявцева), «День народження гнома» (автори – В.Т. Кудрявцев, Г.К. Уразалієва), «Де чие місце?» О.Е. Кравцова, вилучивши наступні: «Паралельні лінії», «Домалюй фігуру», «Придумай гру», «Розрізні картинки», «Скласти казку на запропоновані теми», «Складна картинка», «Творча оригінальність».

Таким чином, для виявлення особливостей розвитку творчої уяви у старших дошкільників, були відібрані методики, придатні для роботи в умовах дошкільного навчального закладу. Деякі з них потребували модифікації, з метою реалізації поставлених нами завдань, в першу чергу в аспекті співставленості шкал оцінювання.

Нами було виявлено частину методик, доцільність яких в експерименті є обґрунтованою, але відмінні рівні оцінювання не давали змогу до порівняння. Це такі методики: «Неповні фігури» Е.П. Торренс (модифікований варіант), «Придумай розповідь» Р.С. Немов, «Де чие місце?» О.Е. Кравцова, які передбачали оцінювання результатів за рівнями дуже високий та дуже низький, в той час, як решта методик обмежувалася тільки 3 рівнями: високий, середній, низький.

Однак, пілотний експеримент показав, що в зазначених методиках Немова Р.С. «Придумай розповідь», методика Е.П. Торренса «Неповні фігури», методика «Де чие місце?» О.Е. Кравцова результати, які мають бути віднесені до дуже високого та дуже низького рівня не продемонстрував ніхто, а тому є підстави обмежитись трьома базовими рівнями.

В результаті пілотного експерименту, для застосування в констатувальному експерименті, нам було відібрано систему стандартизованих, провірених та розподілених для даного вікового періоду (старший дошкільний вік) методик: «Неповні фігури» Е.П. Торренс (модифікований варіант), «Придумай розповідь» Р.С. Немов, «Перестановка сірників» (автор – Т.В. Череднікова, модифікація В.Т. Кудрявцева), «День народження гнома» (автори – В.Т. Кудрявцев, Г.К. Уразалієва), «Де чие місце?» О.Е. Кравцова.

1. Методика Е.П. Торренса «Неповні фігури» (модифікований варіант).

Даний тест вперше запропонований американським психологом Е.П. Торренсом в 1962 р.

Мета: призначено для дослідження творчої уяви та обдарованості дітей починаючи від 5-6 і до 17-18 років.

Останнім часом з'явилося безліч різних адаптованих і достатньо надійних модифікацій даного тесту (О. М. Дьяченко, А. М. Матюшкін, Н. В. Шумакова, Е. І. Шелбанова, Н. П. Щербо, В. Н. Козленко, Е. Е. Тунік, А. Е. Симановський, Т. А. Барішева). Для нашого дослідження ми використали методику «Домальовування фігур» модифіковану О. М. Дяченко.

Метою тесту є діагностика рівня розвитку творчої уяви у дітей старшого дошкільного віку; оцінка здатності до добування заданого елемента як способу утворення нової цілності.

Обраний модифікований варіант методики передбачає роботу з невербальним матеріалом, що мінімізує залучення мовлення у процесі дослідження. Методика апробована вченими-психологами О.А. Мороз, Е.Б. Лебединський, тощо [9].

2. Методика «Придумай розповідь».

Ця методика вперше запропонована та описана психологом Р.С. Немовим. Обрана методика апробована автором [12]. Її модифіковані варіанти використовується в практичній роботі багатьох психологів (О.В. Міхальський, І. А. Масакова, Н. С. Варенцова, Л. Д. Столяренко, О. В. Шишкина, тощо) [10, 13].

Методика призначена для оцінювання проявів уяви у розповіді старшого дошкільника за наступними критеріями: швидкість придумування; оригінальність сюжету; різноманітність образів; деталізація образів, наявність їх характеристик; емоційність розповіді.

3. «Перестановка сірників» (Автор – Т.В. Черднікова, модифікація В.Т. Кудрявцева).

Мета: Оцінка здатності до пошуку і використання формують елемента в ході перетворення одного зображення в інше.

Ця методика апробована в працях О.А. Голюк, Н.О. Пахальчук [6].

4. «День народження гнома» (автори – В.Т. Кудрявцев, Г.К. Уразалієва).

Мета: оцінка здатності до перетворення завдання в умовах перенесення властивостей знайомого предмета в нову ситуацію.

Дана методика апробована в працях О.А. Голюк, Н.О. Пахальчук [6].

5. Методика «Де чие місце?».

Методика розроблена О.Є. Кравцовою в 1996 р.

Особливістю запропонованої методики є її ігровий характер. Важливою її ознакою є розвиваючий потенціал, оскільки вона не тільки дозволяє визначити, наскільки у дитини розвинена творча уява, але і є засобом її розвитку.

Мета методики: дослідити, прояви уяви в жорстко заданій ситуації; виявити здатність гнучко використовувати раніше отримані знання і творчо їх застосовувати в залежності від конкретних умов. Ця особливість забезпечує одну з найважливіших властивостей уяви – уміння уявно виділяти окремі функції в одному предметі та переносити їх на інші.

Зазначена методика та її модифікації апробовані значною кількістю вчених-психологів, зокрема, С.П. Богомазовою, О.Л. Горловою, О.А. Мороз, Т.В. Яценко тощо [15; 4; 11; 7]. Основним змістом модифікації є зміна зазначеними авторами стимульного матеріалу.

Окрім спеціально обраних методик діагностування творчої уяви та відповідних їй показників, ми вважаємо за доречне використання таких емпіричних методів як спостереження та бесіди. Використання цих методів дозволить уточнити і конкретизувати результати попередніх методів, забезпечивши цим різнобічне вивчення досліджуваного предмета.

Метод спостереження характеризується процесом багаторазового спостереження за творчою діяльністю старших дошкільників в умовах дошкільного навчального закладу. Даний метод передбачає отримання такої інформації:

- процес роботи та організації діяльності вихователів щодо розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку;

- виявлення готовності вихователів до підтримки та розвитку дитячої творчості;

- наявність чи відсутність інтересу дітей до творчої діяльності;

- емоційність у процесі творчої діяльності дітей;

Під час проведення спостережень ми керувалися рекомендаціями Л.П. Дерев'янка, акцентуючи увагу на:

- вид діяльності, найцікавіший дитині;

- особливості поведінки до початку роботи (підвищений інтерес, захоплення, радість), під час її проведення і по завершенню;

- стабільність, інтенсивність певної діяльності;

- прагнення до самостійності у розв'язанні проблемних ситуацій, при подоланні труднощів і невдач;

- підвищену наполегливість у досягненні результату;

- неординарність думок, тверджень, шляхів розв'язання завдань;

- швидке оволодіння новими прийомами роботи;

- прагнення використовувати різноманітні матеріали, дізнаватися про нове, робити щось по-своєму;

- повернення до розпочатої діяльності після відпочинку [14, с. 52-53].

Після застосування методу спостереження, для уточнення та поглиблення отриманих даних доречно використати метод бесіди, що дає можливість краще пізнати й зрозуміти ставлення дитини до творчої діяльності. Для проведення бесіди зі старшими дошкільниками нами було підібрано ряд запитань:

1. Чи можеш ти уявляти щось таке, що раніше не бачив?

2. Чи подобається тобі щось придумувати, а потім малювати, співати, конструювати, придумувати казку, розповідь тощо?

3. Як часто ти цим займаєшся?

4. Чим тобі найбільше подобається займатися (малювати щось нове, співати, конструювати, придумувати казку, розповідь тощо)?

5. Якщо тобі вдається придумати щось цікаве, що ти при цьому відчуваєш?

6. Тобі більш подобається малювати, співати, танцювати, придумувати розповідь самому чи з кимось? Якщо з кимось, то з дорослим чи з ровесником?

7. Як ставляться до твоїх малюнків, співів, розповідей твої друзі, батьки чи вихователі?

Висновки і пропозиції. Таким чином, аналіз наявного в експериментальній психології інструментарію щодо діагностування творчої уяви, розрахований на використання у віковій групі старшого дошкільного віку, надало нам підстави твердити про найбільш оптимальне співвідношення з проблематикою нашого дослідження деяких діагностичних методик, які є достатньо обґрунтованими і апробованими, мають відповідний рівень надійності та валідності. До цих методів нами віднесені: «Неповні фігури» Е.П. Торренс (модифікований варіант), «Придумай розповідь» Р.С. Немов, «Перестановка сірників» (автор – Т.В. Черднікова, модифікація В.Т. Кудрявцева),

«День народження гнома» (автори – В.Т. Кудрявцев, Г.К. Уразалієва), «Де чие місце?» О.Є. Кравцова. Аналіз наукових досліджень, присвячених використанню зазначених методів, дає нам підстави, для застосування їх при проведенні констатувального експерименту, спрямованого на виявлення психологічних умов розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку.

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про освіту»: від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: / <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 12.01.2018).
3. Закон України «Про дошкільну освіту»: від 28.09.2017 № 2145-19 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: / <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (дата звернення: 12.01.2018).
4. Богомазова С. П. Питання розвитку творчих здібностей дошкільників в процесі образотворчої діяльності та їх діагностика / URL: http://www.rusnauka.org/cgi-bin/search/step7_info.cgi?idw=RZgwac4P0jbUQA01I3&id=229473 (дата звернення: 20.01.2018).
5. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента: Учеб. Пособие / Роберт Готтсданкер; [Пер. с англ.]. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 464 с.
6. Голюк О. А. Характеристика типів розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку / О. А. Голюк, Н. О. Пахальчук / Наука и инновации в современном мире: образование, воспитание, физическое воспитание и спорт. В 2 книгах. К. 1: монография / [авт. кол.: Безрукова Н. П., Львович И. Я., Преображенский А. П. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2017 – С. 67-91.
7. Горлова Е. Л. Психологический возраст ребенка как основание для проектирования стратегий развития родительской компетентности / Е. Л. Горлова // Национальный психологический журнал – 2013. – № 2(10) – С. 134-141.
8. Корсакова О. «Зміст сучасної шкільної освіти: дидактичний аспект» / О. Корсакова, С. Трубачова // Освіта UA / URL: <http://osvita.ua/school/method/787/> (дата звернення 22.01.2018).
9. Лебединський Е. Б. Психологічні особливості креативного мислення у підлітків-рекреантів в УДЦ «Молода гвардія» / Е. Б. Лебединський // Наука і освіта. – 2010. – № 12. – С. 6-9.
10. Михальський А. В. Психологія конструювання майбутнього / А. В. Михальський. – М.: МГППУ. – 2014. – 192 с.
11. Мороз О. А. Сучасні підходи до діагностики уяви у дітей з тяжкими порушеннями мовлення старшого дошкільного віку / О. А. Мороз // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2014. – Вип. 27. – С. 135-140.
12. Немов Р. С. Психодіагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики / Р. С. Немов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 640 с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологии: Практикум / Ред.-сост. Л. Д. Столяренко. – Изд-е 7-е. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 704 с.
14. Червонна Т. Обдаровані діти: Діагностика та супровід / Т. Червонна – К.: Шкільний світ, 2008. – 128 с.
15. Яценко Т. В. Психологічні особливості розвитку творчої уяви обдарованих дітей старшого дошкільного віку [Текст]: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Яценко Тетяна Володимирівна; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2016. – 20 с.: табл.

Грузинская И.Н.

Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова

К ПРОБЛЕМЕ ДИАГНОСТИКИ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ВОООБРАЖЕНИЯ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация

Проанализирована проблема диагностики творческого воображения детей старшего дошкольного возраста. Обоснована актуальность указанной проблемы. Разработаны исходные принципы и принципы психодиагностики в аспекте изучения творческого воображения. Обобщены прикладные и методические разработки и на их основе предложено батарею методик диагностирования творческого воображения старших дошкольников.

Ключевые слова: творческое воображение, диагностические методы, старшие дошкольники, психодиагностические инструментарий.

Hruzynska I.M.

National Pedagogical Dragomanov University

TO THE PROBLEM OF DIAGNOSTICS TO THE DEVELOPMENT OF THE CREATIVE IMAGINATIONS OF CHILDREN OF THE SENIOR PRESCHOOL AGE

Summary

The problem of diagnostics of creative imagination of children of the senior preschool age is analyzed. The relevance of this problem is substantiated. The initial principles and principles of psychodiagnostics are developed in the aspect of studying creative imagination. The applied and methodical developments are generalized and a battery of methods for diagnosing the creative imagination of older preschool children is suggested on their basis.

Keywords: creative imagination, diagnostic methods, senior preschoolers, psychodiagnostic tools.